

MTTLARDA BOLALAR NUTQINI RIVOJLANTIRISHNING SAMARALI USULLARI

Usmonova Muborak Norqo'ziyevna
32-DMTT tarbiyachisi.

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalar nutqini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati, nutq o'stirishning zamonaviy usullari hamda tarbiyachining bu jarayondagi o'rni yoritilgan. Tadqiqot davomida bolalar nutqini rivojlantirishda badiiy adabiyotlardan foydalanish, didaktik o'yinlar tashkil etish, suhbat va muloqot metodlarining samaradorligi tahlil qilindi. Natijalar bolalarning lug'at boyligini kengaytirish, ravon va mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishda ushbu usullarning muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: nutq rivoji, maktabgacha ta'lim, tarbiyachi, lug'at boyligi, muloqot, didaktik o'yin, pedagogik texnologiya, bolaning rivojlanishi.

KIRISH

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimida bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, bolalar nutqini rivojlantirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etadi. Nutq bolaning fikrlash jarayoni, atrof-muhitni anglash darajasi hamda tengdoshlari va kattalar bilan muloqot qilish qobiliyatining asosiy ko'rsatkichidir.

Maktabgacha yosh davrida nutq faol rivojlanadi. Ushbu davrda bolalar yangi so'zlarni o'zlashtiradi, gap tuzishni o'rganadi va o'z fikrlarini mustaqil ifodalashga harakat qiladi. Shuning uchun maktabgacha ta'lim tashkilotlarida nutq o'stirishga qaratilgan maqsadli pedagogik ishlarni tashkil etish muhimdir. Tadqiqotning maqsadi maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalar nutqini rivojlantirishning samarali usullarini o'rganish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Pedagog va psixolog olimlarning tadqiqotlarida bolaning nutq rivoji uning aqliy taraqqiyoti bilan chambarchas bog'liqligi ta'kidlangan. Maktabgacha ta'lim bo'yicha ilmiy manbalarda bolalar nutqini rivojlantirish uchun badiiy adabiyotlar, suhbatlar, kuzatishlar va didaktik o'yinlardan foydalanish tavsiya etiladi. "Ilk qadam" davlat o'quv dasturida ham nutq va muloqot kompetensiyalarini shakllantirish maktabgacha ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Olimlarning fikricha, bolalarning faol nutqini rivojlantirish uchun ularga erkin muloqot qilish imkoniyatlarini yaratish zarur.

METODOLOGIYA

Tadqiqot jarayonida kuzatish, suhbat, pedagogik tahlil va taqqoslash metodlaridan foydalanildi. Shuningdek, maktabgacha yoshdagi bolalar bilan olib borilgan nutqiy mashg'ulotlar natijalari o'rganildi.

Nutq rivojlantirish bo'yicha quyidagi metodlardan foydalanildi:

- Badiiy asarlarni o'qib berish;
- Ertaklarni qayta hikoya qildirish;
- Rasmlar asosida hikoya tuzdirish;
- Savol-javob mashqlari;
- Didaktik o'yinlar;
- She'r yodlash va ifodali aytish;
- Rolli o'yinlar tashkil etish.

NATIJALAR

O'tkazilgan kuzatishlar natijasida bolalar bilan muntazam ravishda nutq o'stirish mashg'ulotlari olib borilganda ularning lug'at boyligi sezilarli darajada oshishi aniqlandi. Bolalar yangi so'zlarni faol qo'llay boshladilar, gaplarni grammatik jihatdan to'g'ri tuzishga erishdilar.

Ertak va hikoyalarni qayta so'zlatish natijasida bolalarning xotirasi, tafakkuri va nutqiy faolligi rivojlandi. Didaktik o'yinlar esa bolalarning muloqotga kirishish qobiliyatini kuchaytirdi hamda nutqdagi kamchiliklarni bartaraf etishga yordam berdi.

MUHOKAMA

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, nutq rivojlanishi bolaning umumiy intellektual taraqqiyotiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Nutqi rivojlangan bolalar yangi bilimlarni tezroq o'zlashtiradi, tengdoshlari bilan faol muloqot qiladi va o'z fikrlarini erkin bayon eta oladi.

Shuningdek, tarbiyachining nutqi bolalar uchun namuna bo'lib xizmat qiladi. Shu sababli tarbiyachilar adabiy til me'yorlariga amal qilgan holda ravon va aniq nutqdan foydalanishlari lozim. Ota-onalar bilan hamkorlik qilish ham nutq rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalar nutqini rivojlantirish ta'lim-tarbiya jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi. Nutqni rivojlantirishga qaratilgan mashg'ulotlar, didaktik o'yinlar, badiiy adabiyotlar va suhbatlar bolalarning lug'at boyligini kengaytiradi, fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi hamda ularni maktab ta'limiga puxta tayyorlaydi. Shu bois tarbiyachilar va ota-onalar bolalarning nutqiy faolligini oshirishga qaratilgan ishlarni muntazam ravishda tashkil etishlari maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonuni.

2. “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi. Toshkent, 2022.
3. Hasanboyeva O. va boshqalar. Maktabgacha pedagogika. Toshkent.
4. Qodirova F.R. Maktabgacha ta’lim nazariyasi va metodikasi. Toshkent.
5. Shodiyeva D. Bolalar nutqini rivojlantirish metodikasi. Toshkent.

